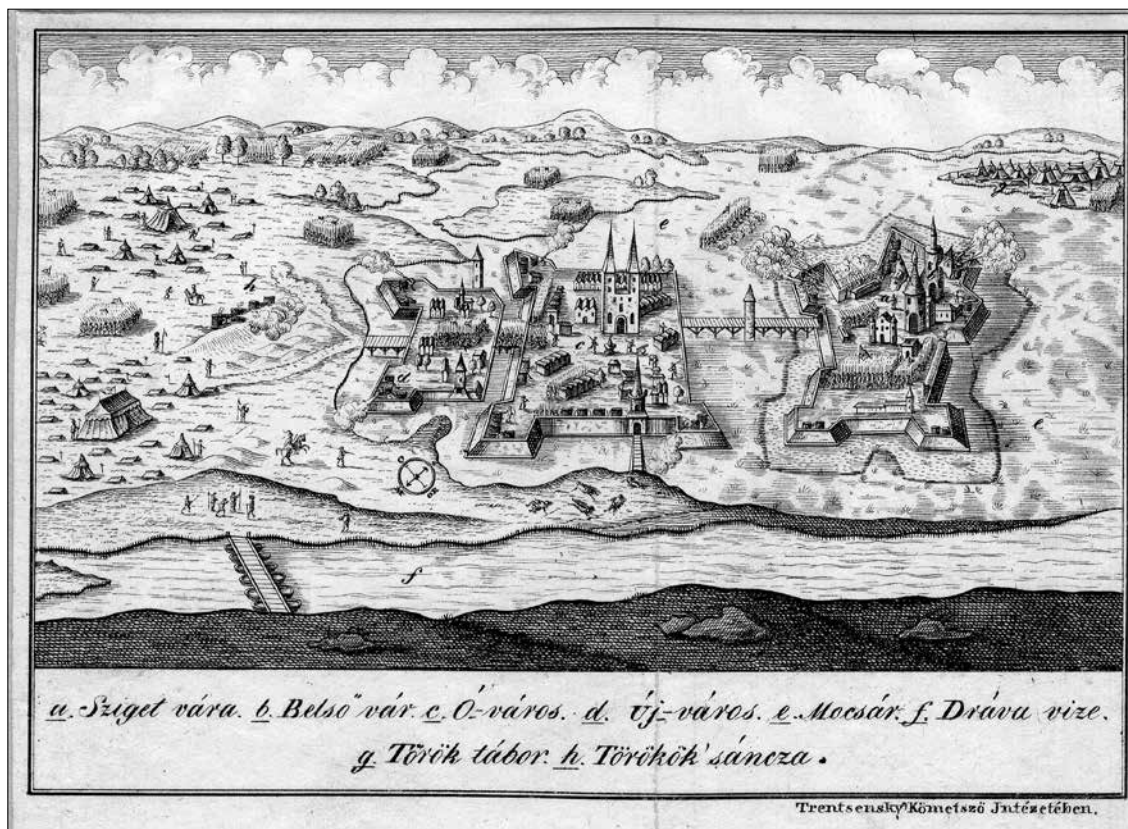

„Zrínyi Miklós – Szigetvár 1566” Emlékév

A horvát, osztrák, magyar és török história hőse

Az Országos Emlékbizottság elnöke – *Hóvári János* – a Magyar Nemzeti Múzeumban június 13-án tartott sajtótájékoztatón jelentette be az emlékév hivatalos weboldalának indítását: www.szigetvar-zrinyi1566.hu, valamint bemutatta a „*múlt-kor*” történelmi magazin frissen megjelent jubileumi mellékletét. A 68 oldalas brosúra 13 tanulmánya alaposan körüljárja a jeles évfordulót, miközben egyes korábbi téves ismereteket cáfol, pontosít vagy kiegészít, merőben új felfedezéseket is közöl. *Pálffy Géza: Közép-Európa közös hőse* című cikkében például a szerteágazó Zrínyi-dinasztia országhatárokon átívelő rokoni kapcsolatait részletezi. A horvát Subic nemzetségből származó *Zrínyi Miklós* (1508-1566) a törökellenes hadjáratban eleinte az egyre fogyatkozó horvát-szlavón területek védelmének megszervezésében játszott meghatározó szerepet másfél évtizeden át. Az 1541-ben elvesztett Pest és Buda visszafoglalására 1542 őszén indított sikertelen hadjáratban négyszáz horvát könnyűlovas kapitányként vett részt, ezért I. Ferdinánd király horvát-szlavón bánná nevezte ki, de egyhamar nemcsak a Habsburg Monarchia, hanem a Magyar Királyság politikai elitjének is élvonalába került. Az 1540-es évek derekától a növekvő török veszély miatt családi székhelyét a Drávától

északra, a Muraközére helyezte át: Zágráb környéke helyett a Zala megyei *Csáktornya* (ma a horvát Cakovec) és a Somogy megyei *Csurgó vára* lett a familia menedéke. Új tisztségei egyre gyarapodtak: 1557 őszétől főméltóságú tárnokmester, 1561 végétől Szigetvár főkapitánya, 1563-ban a Dunántúl kerületi generálisává vált. Előbbi rangjában a bécsi Udvari Haditanács képviselője lett, utóbbival a magyar rendek hadügyi jogkörét erősítette. A horvát, osztrák és magyar országos érdekeket kiválóan harmonizálta privát céljaival, és ebben házasságai is szerepet játszottak: a horvát gróf első esküvőjét 1543-ban még a török-szlavón határ közelében, a Zágráb megyei Ozalj várában az ősi horvát Frankopan (magyarosan Frangepán) Katarinával tartotta, másodszer 1564 őszén már az osztrák-magyar határ mentén *Monyórókerék* várában (ma Eberau Burgendlandban) kötötte a cseh *Eva Rozemberkával* és Bécsben is házat vásárolt, ami akkoriban ritkaságnak számított. Miközben egyik fiának tirolai, majd stájer, a másiknak meg cseh és később horvát felesége lett, hét lányát sorra a legelőkelőbb magyar főurakhoz sikerült férjhez adnia. Így a Zrínyi-dinasztia az akkori Közép-Európa nemzetek fölött álló arisztokráciájának szerves részévé vált. Az 1563-as pozsonyi országgyűlésen még

Trentsensky József:
Szigetvár ostroma
(1566)
litográfia, papír
(é.n.) MNM,
Történelmi
Képcsarnok,
Ltsz: T.1451

Ismeretlen festő:
Bartha Ferenc a
hadvezér Zrínyi Miklós
szerepében
(19. század),
olaj, vászon,
MNM Történeti
Képcsarnok, Ltsz: 2027

Metin Yurdanur:
Zrínyi Miklós és
Szulejmán szultán
páros fejszobra
(1994)

Szász István felvétele

a nádorválasztásra is esélyes jelölt volt, 1565 nyarán Bécsben I. Ferdinánd bécsi gyászszertartásán ő vihette a magyar korona másolatát, György fia pedig a Magyar Királyság zászlaját...

450 évvel ezelőtt Zrínyi több mint egy hónapon át feltartóztatta Szulejmán szultán százezres seregét 2500 magyar és horvát katonájával, majd szeptember 7.-én megmaradt 200 vitéze élén kitört az égő belső várból és csaknem mind hősi halált haltak. A törökök a végső győzelem érdekében akkor még szigorúan titokban tartották, hogy az Oszmán Birodalom agg uralkodója aznap kora hajnalban elhunyt a turbéki szőlőhegyen álló sátrában és ezzel ez a dátum világtörténelmi távlatot kapott. A felvilágosult abszolutista uralkodó II. József – a „kalapos király” – nagy tisztelője volt Zrínyinek és amikor az 1780-as években Szigetváron járt, ő vetette fel, hogy a visszafoglalás közelgő centenáriumát méltóképp üljék meg és erre fel is ajánlott 300 arany koronát. Ebből bízták meg a neves soproni osztrák mestert, id. Dorfmeister Istvánt, hogy az 1580 körül emelt Ali pasa dzsámi helyén barokk stílusban újjá épített római katolikus templom kupoláját az erőd elestének és felszabadításának páros freskójával dekorálják, amelyet fiai segítségével el is készített 1788-ra. Amint Sokcsevits Dénes: *A Zrínyiek újkori kultusza a horvátoknál „múlt-kor”* cikkéből többek között kiderül, a XIX. században, a nemzetek öntudatosodásának folyamatában a horvát historizáló festészet egyik legjelesebb képviselője, Oton Ivekovic *Zrínyi kirohanása* című alkotása a korabeli divathoz illően, idealizált ábrázolásmódban örökítette meg a teátrálisan komponált jelenetet. Ezzel párhuzamosan, az osztrák történeti piktúra markáns mestere, Johann Peter Krafft Nikolaus Zrínyi halála Szigeth erődje előtt 1566-ban elnevezésű 1821-es kompozíciója kevésbé heroikusan, inkább a magánemberi dráma oldaláról közelít a sokalakos témához. A magyar kulturális turisták június 5.-ig a bécsi Unterer Belvedere egykori üvegházában, az Orangerie melléképületében láthatták az „Egy új Ausztria festője” retrospek-

tív Krafft-tárlatot, amelyre a szóban forgó, kevésbé ismert vásznat a Habsburg örökösödési háborúban küzdött hadvezérekkel büszkélkedő, Felső-Ausztriai ősnemesi család mai leszármazottja – Benedikt Abensperg und Traun gróf – kölcsönözte, a vendéglátó intézmény pedig 256 oldalas kísérő albumában is reprodukálta.

A bőség zavarával küszködve sorolhatjuk, hogy az emlékévre jelent meg König Frigyesnek, a Magyar Képzőművészeti Egyetem tanszékvezető festő-grafikus tanárának *A horvátországi várak a 16.-18. században* című, gazdagon illusztrált, háromnyelvű (magyar, horvát, angol) kötete, alapos régészeti, építészeti és geodéziai felmérések felhasználásával, de történészek is segítettek munkáját. Az eredeti ábrákat május folyamán a zágrábi Magyar Kulturális Intézetben mutatták be, június havában pedig Csáktornya Zrínyi-kastélyába, az itt berendezett Muraközi Múzeumba (Medimurje Muzeum) költözött át a tárlat, ahol egykor a szigetvári hős dédapa leszármazottja, a költő Zrínyi Miklós írta a Szigeti veszedelem eposzát. A teljesség igénye nélkül említhetjük, hogy április elején a szigetvári Magyar-Török Barátság Parkjából török földre szállították Zrínyi monumentális büsztjét, hogy bronzból újraöntve augusztus elején visszakerülhessen eredeti helyére. Szeptember elején az eredeti, történeti helyszínen négy napon át ismét a közönség elé került Sasvári Sándor címszereplésével a nagy sikerű szabadtéri „Zrínyi 1566” rock-musical, amelyet Moravetz Levente írt és állított színpadra. Az emlékév eseménysorozatának csúcspontján, a szigetvári Zrínyi-napokon (szeptember 6. és 11. között) Áder János meghívására a baranyai városba érkezett a török és a horvát államfő egyaránt, a továbbiakban külön-külön tartott magyar, török és horvát nap keretében az éppen soros nemzetek és nemzetiségek számos és népes hazai és határokon túli hagyományőrző egyesülete váltotta egymást, az össznépi nemzetközi kavalkádot pedig ünnepi tűzijáték zárta.

Wagner István